

TTB UDEK - ETİK ÇALIŞMA GRUBU

25 Kasım 2011

“Güncel politikaların sağlık hizmetlerinde ve tıp eğitiminde yarattığı etik sorunlar üzerine değerlendirme”

Katılımcılar:

- Dr. Tuğrul Erbaydar – Halk Sağlığı Uzmanları Derneği
- Dr. Pergin Atilla - Türk Histoloji ve Embriyoloji Derneği
- Dr. Ayşe Çaylan – Türkiye Aile Hekimleri Uzmanları Derneği
- Dr. Ayper Kaçar – Patoloji Dernekleri Federasyonu
- Dr. Gürbüz Polat - Türk Klinik Biyokimya Derneği
- Dr. Yıldız Camcıoğlu - Türkiye Milli Pediatri Derneği
- Dr. Utku Şenol – Türk Radyoloji Derneği
- Dr. Berna Arda – Türk Geriatri Derneği
- Dr. Murat Civaner – Türkiye Biyoetik Derneği
- Dr. Haluk Eraksoy – Türk Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği
- Dr. Ramazan İnci – İzmir Tabip Odası
- Dr. İbrahim Vargel - Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği
- Dr. Serdar Günaydın – Türk Kalp ve Damar Cerrahisi Derneği
- Dr. Feyza Erkan – Türk Toraks Derneği
- Dr. Hakan Sabuncuoğlu – Türk Nöroşirürji Derneği
- Dr. Mecit Süerdem – Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği

Grup çalışmasında temel olarak 26 Ağustos 2011 tarihli ve 650 sayılı KHK ile uygulamaya konulan tam gün politikalarının sağlık hizmetleri ve tıp eğitimi üzerindeki etkisi ele alındı. Ayrıca grup çalışmasının kısıtlı süresinde, Sağlık Bakanlığı'nın işlevi ve örgütlenme yapısını değiştiren 2 Kasım 2011 tarihli ve 663 sayılı KHK de değerlendirildi. Bu nedenle grup çalışmasının “güncel politikaların neden olduğu etik sorunlar” biçimde tanımlanması uygun görüldü. Grup kendi içinde ikiye ayrılarak çalıştı ve belli saptamalarda bulundu. Sonrasında çalışma notları birleştirildi, ortaklaştırıldı.

UDEK Etik Çalışma Grubu olarak, öncelikle bazı temel saptamaları vurgulamanın doğru olacağını düşünüyoruz:

- Sağlık gibi çok önemli bir alanı ilgilendiren politikaların hukuka aykırı, yasama organının iradesine saygı göstermeyen biçimde **kanun hükmünde kararnamelerle belirlenmesi yanlıştır.**
- Tam gün politikasını içeren KHK ve Sağlık Bakanlığı'nın işlev ve yapısını değiştiren KHK'nin her ikisi de **sağlık hizmetlerinin ticarileştirilmesinin büyük çaplı adımlarıdır.** Bu sürecin / politik düzenlemelerin adını doğru koymak, topluma da bu biçimde aktarmak gerekmektedir.
- Gerçek anlamıyla tam gün çalışma; kamucu yaklaşımla, yarım gün kamuda çalışıp sonrasında özelde çalışmanın yaratacağı çıkar çatışmasını engellemeyi amaçlar. Tam gün çalışmanın anlamı budur, bizler gerçek anlamıyla / kamucu tam günü destekliyoruz, talep ediyoruz. Ancak uygulanmakta olan tam gün politikası, tam gün çalışma ilkesinin ruhuna taban tabana zıttır; çünkü **bugünkü tam gün politikasının amacı çıkar çatışmalarını engellemek değil, hekim emeğini değersizleştirmektir.** Bizler tam gün politikasına bu nedenle karşıyız.

- **Getirilen tam gün uygulaması, önleyeceğini iddia ettiği etik sorunları doğrudan ve önemli oranda artırmaktadır.** Eskiden sadece azınlıktaki “çürük elmalar”ın özel pratiğe yönlendirdiği hastalar, tam gün uygulaması ile neredeyse tümüyle kamu kurumlarının dışına yönlendirilmekte, özel sektör koşullarında hizmet almak durumunda bırakılmaktadır. Diğer deyişle; eskiden yasa dışı olan uygulamalar, tam gün ile teşvik edilen, normalleşen uygulamalara dönüşmüştür.
- Hekimlik mesleğinin ve akademisyenliğin doğal gereği olan sağlık hizmetleri, eğitim ve bilimsel etkinlikleri parçalara ayırıp iş başına ücretlendirmek; adil ücretlendirme sorununun ötesinde, **mesleğimizin anlamını değiştirmekte / değersizleştirmektedir.**

Bu temel saptamalar, sağlık hizmeti sunumunda ve tıp eğitiminde pek çok etik sorunun neden ve nasıl oluştuğunu açıklar niteliktedir. Grubumuz tam gün politikaları ile ortaya çıkan sorunlardan bazılarını aşağıdaki biçimde ifade etmektedir:

Sağlık hizmetleri açısından

Öğretim üyelerinin hastalara sağlık hizmeti sunmasının engellenmesi etik sorunları artırmaktadır.

Tam gün politikası ile önleneyeceği iddia edilen etik sorunlar tam tersine, bu politikalar nedeniyle artmaktadır. Hastalar eski düzenlemeye göre şimdi daha fazla özel kuruluşlara yönlendirilirken, diğer yandan kayıtlarda başka hekimin isminin belirtilmesi ile hasta bakmak gibi uygulamalar yaygınlaşmaktadır. Sadece sağlık hizmeti değil, eğitim de dışarıya / özel sektöre kaymakta, asistanlar özelde çalışan hocalarının yanında ameliyatlara girip, ücret almaktadır. Ayrıca; hastanın talep ettiği öğretim üyelerinin sağlık hizmeti sunamaması, hastanın seçme hakkının ihlali anlamına geldiği gibi, hekimlerin çalışma hakkına da aykırıdır.

Geri ödemelerin düşüklüğü sunulan hizmet niteliğinin azaltılmaktadır. Geri ödeme miktarlarının bilinçli olarak düşük tutulması, her türlü giderini kendi gelirleriyle karşılamak durumunda olan kamu sağlık kurumlarının gelirlerini bilinçli olarak düşürmek anlamına gelmektedir. Bu durumun sunulan sağlık hizmetine olumsuz yansıtacağı açıktır. Bu aynı zamanda, üniversitelere bağlı sağlık kurumlarını Sağlık Bakanlığı ile, Bakanlık'ın belirleyeceği koşullarda işbirliği yapmaya zorlamaktadır.

Politikacıların ve uygulanmakta olan sağlık politikalarının **temel amaçlarından biri; hekimleri, hekimlik mesleğini ve hekim emeğini değersizleştirmektir.** Sözleşmeli / iş güvencesiz çalışma biçimi ile hekim emeği özelde de kamuda da piyasa gereksinimlerine uyarlanmakta, hekimler piyasa koşullarında çalışan emekçilere dönüşmektedir. Sözleşmeli çalışmanın çalışma barışı ve akademik özerklik üzerine etkilerinin yanı sıra, hastanelerin kârlılık düzeyine göre beş sınıfa ayrılması, yeterince kâr edemeyen hastanelerde çalışanlar üzerinde fazladan bir baskı yaratacak, iş kaybetme kaygısı pek çok etik sorunu beraberinde getirebilecektir.

Tam gün politikaları ile mücadele ederken temel olarak yapmamız gereken; KAMUCU bir tam gün anlayışını, YETERLİ ve GÜVENCELİ GELİR talebi ile birlikte savunmaktır. Bu vurguların eksik olduğu söylemler güvenilirliğimizi azaltmakta, toplumun itirazlarımızı kişisel çıkarların savunusu olarak görmesine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, güncel sağlık politikalarının dayandırıldığı rasyonellerin çürüklüğünü, yanlışlığını ya da gerçek dışılığını göstermek, sağlık alanı için anlamlı bir müdahale olacaktır.

Tıp eğitimi açısından

- Güncel politikalar ile eğitici kimliği erozyona uğramakta, öğrenciler için olumsuz bir model oluşturmaktadır. Bu durum **eğitici-eğitilen ilişkisini yozlaştırmaktadır**.
- Performans kaygısı, tıp fakültelerinin kontrolsüz artışı, öğretim üyelerinin kurumlarından ayrılmaları **tıp eğitiminin niteliğini olumsuz etkilemektedir**.
- Eğitimde bilimsel uygulamalar yerine geri ödeme kurumu ve merkezi otoritenin baskıcı düzenlemelerinin egemen olması, sonraki nesillere yansıtacak önemli etik sorunları beraberinde getirmektedir (**SGK'ya dayalı tıp**). Eğiticilerin defansif tıp uygulamaları, tıp eğitimine son derece olumsuz yansımaktadır.
- Uygulanmakta olan sağlık politikaları **alternatif tıp** adı altında **şarlatanlık uygulamalarını cesaretlendirirken, tıp eğitimine zarar vermektedir**. Toplum ve hasta sağlığı göz ardı edilmektedir.
- Kamuoyunda "Afiliyasyon" adı ile anılan **düzenlemeler; hizmeti öncelemekte, tıp eğitimi ikinci plana atmaktadır**. Eğitim hastaneleri bürokratik denetim ile verimlilik adına hizmet hastanelerine dönüşürken, eğitim işlevleri ihmal edilmektedir. Bu koşullar altında özel emek gerektiren "etik" eğitiminin zarar görmesi kaçınılmazdır.
- Sağlık sistemindeki yeni düzenlemeler ile hekim kimliğinin anlamı değiştirilmekte; **hekimlik sanat yönünü yitiren, aşırı sayıda ancak niteliksiz hizmet üreten ve "emredileni" yapan bir meslek haline getirilmektedir**. Bu durum hem **tıp eğitiminin niteliğini azaltmakta**, hem de etkisi uzun yıllar silinmeyecek etik sorunlara zemin hazırlamaktadır.
- Merkezi otorite; hem mezuniyet öncesi eğitim, hem de tıpta uzmanlık **eğitiminin müfredatını sözde katılım ile değiştirmekte**, hekim sayısına odaklanılmış eğitim politikaları zarar verici bir hal almaktadır.
- *Hizmet alımı ve performansa dayalı ödeme* adı ile bilenen uygulamalar, eğitim hastanelerinde verilen uzmanlık eğitimi olumsuz etkilemekte, bu anlamda **eğitim hakkını zedelemektedir**.

Çalışma grubumuz yukarıda sayılan olumsuz etkileri nedeniyle "Tam Gün Yasası" ve yeni KHK'nin sağlık hizmetleri ve tıp eğitimi açısından ciddi sorunlar doğurduğunu; sağlık politikalarının toplum yararını gözeterek, haklara saygılı olarak ve katılımcı, demokratik bir süreçle üretilmesi gereğine ters düştüğünü saptamıştır. Bu doğrultuda uygulamaların yakından izlenmesine ve değerlendirilmesine devam edilecektir.